

ביצה פרק ראשון ביצה

ח.

עין משפט נר מצוה

גד א מיי פ"ב מהל' יו"ט
הלכה יח סמג לאוין
עה טוש"ע א"ח ס' תנח
סעיף ד:
גה ב מיי פ"ב מהל' שבת
הלכה ז:
גו ג מיי פ"ב מהלכות
יו"ט הלכה יח סמג
שם טוש"ע א"ח ס' סעיף טו:
גז ד טוש"ע שם סעיף
טו:
גח ה ו מיי שם פ' כ"ה
מהלכות שבת הלכה
כב טוש"ע א"ח ס' סעיף
ז וס' שם סעיף לח:
גח ז מיי פ"ג מהלכות
יו"ט הלכה א ופ"ד
מהלכות שחיטה הלכה ד'
טוש"ע שם ס' תנח סעיף
יח וטוש"ע יו"ד ס' כח
סעיף ג:

בעפר תיחוח והא קא עביד גומא. תימה דמשמע דשיין
גומא אף בעפר תיחוח וזשבת פרק כירה (דף לט.
ש) אמרי' אין טומנין ביצה בחול (י) (רב) אמר גורה שמא יטמין
ברמץ (ו) (ור' זירא) אמר גורה שמא יזי עפר ממקומו (ז) מאי

והא קא עביד גומא. וחייב משום בנין: פטור עליה. כדמפרש
טעמא דפ"ק דהגיה"ה (י) דכיון דאילו כריך אלף לעפרה ולא לגומא
אילו צונה ולא חורש אלף מקלקל וכל המקלקלים פטורים: מאן
דכר שמייה. דקאמר שאפר כו' דמשמע דיהיב טעמא למילתיה

(א) שבת עג: חגיגה י"ג
(ב) שבת כ"ג, (ג) חולין עט: פג:
(ד) וברכות פ"ב מ"ט, (ה) (ו) (ז) (ח)
(י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז)
(יח) (יט) (כ) (כא) (כב) (כג)
(כד) (כה) (כו) (כז) (כח) (כט)
(ל) (לא) (לב) (לג) (לד) (לה)
(לו) (לז) (לח) (לט) (מ)
(מא) (מב) (מג) (מד) (מה)
(מו) (מז) (מח) (מט) (נ)
(נא) (נב) (נג) (נד) (נה)
(נו) (נז) (נח) (נט) (ס)
(סא) (סב) (סג) (סד) (סה)
(סז) (סח) (סט) (סס) (סז)
(סח) (סט) (סס) (סז) (סח)
(סט) (סס) (סז) (סח) (סט)

"בעפר תיחוח והא קא עביד גומא כדר'
אבא (ז) דאמר ר' אבא דהחופר גומא בשבת
ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה: שאפר
כירה מוכן הוא: אפר כירה מאן דכר שמויה
אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא
אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא
שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב
אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר
תניא נמי הכי כשאמרו אפר כירה מוכן הוא
לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק
ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה
מותר דהכנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר
לכסות בו (ח) ואמר רב יהודה מכנים אדם
מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש
מר זוטרא משמויה דמר זוטרא רבה (י) והוא
שייחד לו קרן זוית מיתבי (יא) כיון אין שוחטין
אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי
איתא לכסייה כדרב יהודה ולמעמיד לכסייה
באפר כירה או בדקר נעוץ אלא דלית ליה
הכא נמי דלית ליה אי הכי מאי איריא ספק
אפילו ודאי נמי לא לא מבעיא קאמר לא
מבעיא ודאי לרא לשהוט אבל ספק אימא
משום שמחת יו"ט לשהוט ולא לכסייה קמ"ל
והא

לעיל: שהוסק מערב יו"ט. מאתמול
דעמיה עליה לכל מילי: אבל הוסק
ביו"ט. דליכא למימר דעמיה עליה
מאתמול אסור: ואם ראוי ללגום בו
ביצה. שיש עדיין רמץ חס: מוסר.
דמאתמול צעודם עינים היו מוכנים
להסק ולבשל ולללות ועודו בתשמישו
זה ואיידי דמזי להפוכי ביה מידי
ללתיי ביצה שקיל ליה נמי ומנח ליה
על הדס: הכנים עפר. הרבה
במקום אחד לצורך גנתו או לצורך
חורבתו לשטוחן בן מותר לכסות
בו דכל זמן שהוא בצור דעמיה עליה
לכל צרכיו: מכנים אדם מלא קופתו
עפר. בסתם ונותנו במקום אחד
ועושה בה כל צרכיו ולא אמרינן
צולה לה לגבי קרקע הנית אידי
דוטרטא: והוא שיתד לה כו'. ואל
שטורה דמותרת מילתא דללכרי קא
בעי לה. ובעפר תיחוח קאמר שאינו
מחוסר לא חפירה ולא כתישה אלף
הכנה: כו'. ספק מיה ספק בהמה:
אין שוחטין אותו ביו"ט. משום דשמא
מיה הוא וצריך כסוי והוא אינו יכול
לכסותו ביו"ט כדקתני: ואם שחטו
אין מכסין את דמו. דשמא צמיה
הוא ואין בו מנזת כסוי ואין מטלטלין
העפר לכך: ואם איתא. דיש עפר
שמוכן לכל צרכי אדם אפי' הוא
בהמה לכסייה: כדרב יהודה. אם
ולטעמיך לכסייה בדקר נעוץ או
תנא במתני' דמוכן הוא: אפילו ודאי נמי. דהא כז"ה
קי"ל דאכרי ואפילו דיעבד בלא דקר נעוץ: לא מבעיא קאמר.
הא דנקט כו' אין שוחטין כל שכן מיה גמורה הטעונה כסוי
והוא אינו יכול ולרבותא אשמעינן כו' ולא מיעבד ודאי:

הגהות הב"ח
(א) הוב' ד"ה בעפר וכו'
כשמגביה העפר נכרת
הגומא:

מוסף רש"י

החופר גומא בשבת.
צונה בנין הוא, ואם אינו
צריך לה אלף לישול את
העפר, אף על פי שהכנין
בנין אינו חייב משום צונה
(חגיגה י"ג) ואין כאן משום
בנין צמיה. דקלקול הוא
ולו ירעה נמי לא חוץ, אבל
אם היה צריך לה חייב
משום צונה (שבת ע"ג).
מכנים אדם מלא
קופתו עפר. לכסות בו
זוהא ויקו ומעיה העפר
בביתו לאך וטעלה תמיד
לכל צרכיו (שבת ג'). והוא
שייחד לו קרן זוית.
דזה כמון ועומד לך.
אלא נתנו צלמנע לך.
למדרס רגלים, הרי הוא
בטל לגבי קרקעית בית
ומתקף ואסור (שם). כו'
אין שוחטין אותו
ביו"ט. משום דלמנח בני
כסוי ומספקא לה מללתינן
יו"ט את שחטו (חולין פג:
וכע"ז שם ע"ט).

רבינו הגנאל

פיסקא ואפר הכירה מוכן
היא. תניא כשאמרו אפר
כירה מוכן לא אמרו
אלא שהוסק מערב יו"ט,
אבל אם הוסק ביו"ט
אסור. ואם ראוי לצלות
בו ביצה מותר. הכנים
עפר לגנתו ולחורבתו
מותר לכסות בו. אפר
רב יהודה מכנים אדם
מלא קופתו עפר ועושה
בו כל צרכיו. ואסקינא
והוא שייחד לו קרן זוית.
ואותובין עליה מיהא כו'
אין שוחטין אותו ביו"ט
ואם שחטו אין מכסין את
דמו, ואם איתא ליכסייה
כדרב יהודה, כלומר בעפר
שהכנים. והדין ולטעמיך
ליכסייה בדקר נעוץ או
באפר כירה, אלא דלית
ליה אחר מהן לא עפר
ולא דקר נעוץ ולא אפר
הכירה. אי הכי אפילו צבי
או עוף ודאי לא ישחוט
שאין לו במה לכסות
את הדם. (ג) וישנין דלא
מיבעיא קאמר וכו'.

(א) נראה דחסר וכו'.

הלכך הואיל ואינו מגדל צמחין אין מכסין בו אצל הכא מיירי
באפר עינים דמגדל צמחין ואע"פ דלא מקרי עפר מכסין בו דקאמר
דבר המגדל צמחין אע"פ דלא חקרי עפר ואי חקרי עפר בשום
מקום אע"פ דלא מגדל צמחין מכסין בו דתניא הולך במדבר
ואין לו עפר לכסות שומק דיגר זהב ומכסה בו היה הולך בספינה
ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה בו ופריך דשחטין אפר
דמקרי עפר שנאמר ולקחו טליתא מעפר שרפת החטאת ולכך שורף
טליתו ומכסה בו אלא דיגר זהב מנא ליה ומשני דכתיב ועפרות זהב לו (איוב כח)
ועל כרחק עפרות זהב ושריפת טלית לא מגדלי
צמחים ולכך הולך הפסוק לומר דמקרי עפר דכל דבר המגדל צמחים מרבינן
הסם מקרא דוכסהו (ויקרא י) אע"פ דלא חקרו עפר
בנון נסורת של חרשים דקה ונעורת של פשתן דקה וחול דקה ונעורת
של פשתן וסיד ונגופה שכתשן מותר לכסות: אמר רב יהודה לא שנו אלא שהוסק מערב יו"ט וכו'.
נראה דהכי הלכתא דהא מייתי ליה סייעתא מבריימת
ועוד דליכא מאן דפליג דלפי' ר"ש מודה דהאי דהוסק ביו"ט דהוי נולד
גמור דמעיקרא עינים והשתא אפר והוא כמיה בעיבא מצלע בלע"ב
(עירובין דף מה:). (ז) דמודה ר"ש וא"ו והוא היאך אנו מסלקין אפר
הכירה ביו"ט שצביל אובל נפש ושמחת יו"ט ורביה מדלקמן פרק אין
לדין (דף קמ:). (ח) וצירושלמי מפרש דהכא מיירי בשלל שחט
אלא שחט שרי אע"פ שהוסק ביו"ט שלא לעקור מנזת כסוי: ואמר רב
יהודה מכנים אדם מלא קופתו עפר וכו'. וא"ת מה צל להוסיף על
הבריימת דקתני אפי' הכנים לגנתו או לחורבתו וכו' ש מלא קופתו
יו"ט דלפי' רש"י ניחא דכשהכנים עפר לגנתו מיירי שהכנים הרבה
צידד וכל זמן שהוא בצור דעמו עליו לכל צרכו ואינו צנוט אגב
קרקע אצל הכא מיירי שלא הכנים הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני)
עפר וס"ד דיצנוט אגב קרקע אפי' י"ל דהסם לא מיירי רק לכסות
בו אצל שאר צרכיו לא והכא אשמעינן דהואיל ומלא קופתו עפר עביד
בו כל צרכו: וא"י איתא אכסייה כדרב יהודה. משמע דקאי אסיפא
וכן פי' רש"י בטור דהדיא דקאי אסיפא ועל כרחק ז"ל דקאי אסיפא דאי
קאי ארישא מאי פריך לכסייה דהא צ"ה אסיפא ליה כ"ה אסיפא ליה
דלכתחילה לא ישחוט וכו' וכי פריך הש"ס ולעבד כז"ש אלף תימה
בדפריך בסמוך והא סיפא וכו' מכלל דעד השתא איירי צרישא
וי"ל דלעולם קאי ארישא ולא גרסינן בדקר נעוץ י"ל דלמנח שפירש
ר"ת לקמן (דף ט:). ד"ה אמר ר"י ניחא דפירש שמוחלפת השטיה
דבית הלל אומרים יחפור בדקר ויכסהו וכו' אומרים לא ישחוט
והשתא פריך אליבא דבית הלל: אי הכי מאי איריא ספק אפי'
ודאי נמי. תימה מאי אי אמרת בשלמא שייך הכא (י) אפי' כי
ליתא דרב יהודה שייך להקשות הכא לכסייה בדקר נעוץ וכו'
וצריך לשנוי דלית ליה (י) וי"ל דהכי פי' אי אמרת בשלמא
דלית ליה דרב יהודה שייך ליה דרב יהודה לא קשיא ליה אבריימת
דאיתא למימר דלית ליה דקר נעוץ ואפר כירה דני אדם לא
שכימי שיש להם דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק מערב יו"ט ורב
יהודה אית ליה שיש לו עפר מוזמן דשכימי הוא טפי ומ"מ אין
לכסות כדרב יהודה שייך ליה דרב יהודה ואין הלכה כרב
יהודה ואין להקשות מאי איריא ספק וכו' הואיל וליתא לרב
יהודה דקר נעוץ ליה דרב יהודה ואין להקשות מאי איריא ספק וכו'.
דאיתא לרב יהודה צריך ליה לשנוי דלית ליה כל הני ואפי'
עפר מוזמן אין לו ואם כן אפי' ודאי נמי:

מוסף תוספות

א. דמוקצה מגור לא רצו
להחיר משום שמחת יו"ט.
ב. דהמים בעבים
לא מיכרי. הוה ליה דרב
מחודש לגמרי. דכ"ה
עירובין מה: ד"ה מלא.
ג. ואז שייך להקשות מאי
איריא ספק וכו'. מ"פ.